

Szendrey Júlia

TELJESÜLT VÁGY

Közzéteszi Ratzky Rita

Itt vagy tehát végre előttem, álmaim hazája, elfojthatlan vágyakodásom tárgya, itt vagy hát előttem, fejedelmi szépségednek egész méltóságában, legrajongóbb képzeteket meghaladó pompában; csodás búbájdion nyugszik végre szüntelen csak téged óhajtozott tekintetem; oh hadd boruljak le örömtől reszkető térdeimre előtted, hadd köszöntselek kiáradó könnyeim árjával, szívemnek lázas dobbanásaival, hadd imádjalak nevedet rebege: Velence! Velence!

Nem, nem álom ködképe ez, mely szétfoszlik, elenyészik, ha szemeimet fölnyitom, ébren vagyok, és ez, mit látok, valóság, bár tündérmesének tetszik előttem, bár kételkedve bámulok magam elé: miként szülhetett e föld, melyen lábaim tapodnak, ily égi tüneményt? De nem, nem is a föld szülöttje ez, az eget vissza tükröző, a világölelő tenger legdrágább gyöngye ez, melyet, mint legszebb ékességét mint anya kedvencz gyermekét oly büszkén visel kebelén. Féltékenyen karolja át és szüntelen csókdossa hullámaival. Leánya a kincses tengernek, testvére a ragyogó napnak, Velence!

Testvére, igenis, nézd! Most kel föl a nap hullámágyából, közös édes anyjok öléből, nézd, mily meleg csókkal üdvözlí szeretett testvérét, nézd, mily pazarul szórja rá sugárait; mint hatja át ízenként szerelmének melegével, fényével.

Igen, így látlak előttem, Velence! nem álom ez, nem képzelődés, a valóságban állsz így előttem s én ébren vagyok, éberségem tudatával borulok le – képed előtt. Ah igen! vágyam teljesült... előttem Velence – látképe. Kis dívánomon fekszik szétterítve, és én előtte térdelve bámulom, imádom és sóhajtok szívszakadva: Velence! Velence!

Szendrey Júlia írása az 1850 utáni esztendőben született. A közzétevő néhány korábbi publikációja után most a Petőfi Irodalmi Múzeumban SZENDREY JÚLIA, A SZATMÁRI-PESTI GEORGE SAND címen irodalmi emlékkiállítását szentelt a XIX. századi írónőnek. Mert Petőfiné Szendrey Júlia, Horvát Árpádné Szendrey Júlia, aki a XIX. század egyik legküzdelmesebb életét mondhatta magáénak, nemcsak feleség, hanem tollforgató is volt. Sem a Petőfi-kutatók, sem a második házasságán felháborodó moralisták nem vették észre, hogy Szendrey Júliának nem csak a magánélete érdekes. Író volt, vagy az lehetett volna, ha a sors egy kicsit kegyesebb hozzá. Tehetséges, eredeti egyéniség, gondolkodó em-

ber, és amint a kortársak is rendre megemlítik: szellemes társalgó. E tárgyban eddig lényegében csak Bihari Mór munkája tekinthető érdemlegesnek: a Petőfi Társaság sorozatában, a Petőfi Könyvtárban kiadta SZENDREY JÚLIA KÖLTEMÉNYEI ÉS PRÓZAI MUNKÁI-t (Budapest, 1909. VII. és VIII. köt.), legalábbis azokat, amelyeket a hírlapokból össze tudott gyűjteni. A fiatal nő íráskészségét már az ifjú férj is észrevette, és a leánykori, valamint a fiatalasszony kori naplójából öt oldalt maga másolt le, hogy a naplórészleteket két folyóiratnak, az *Életképek*nek és a győri *Hazánk*nak is megküldhessék publikálás céljából. Szendrey Júlia írói munkássága második házassága idején bontakozott ki. Írt ver-

seket, elbeszéléseket, fordította Andersen meséit, George Sand írásait. Szépírói képessége legerőteljesebben a NAPLÓ-ban mutatkozik meg (amelynek özvegysege idejéből származó részeit Mikes Lajos és Dernői Kocsis László adta ki a SZENDREY JULIA ISMERETLEN NAPLÓJA, LEVELEI ÉS HALÁLOS-

ÁGYÁN TETT VALLOMÁSA című munkában – Budapest, 1930). Mindenesetre a memoár volt a kedvenc műfaja. A főnti kis esszé kézírata az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában található. Jelzete: Fond VII/154.

Ratzky Rita

Ijjas Tamás

HATALMA

Csak más költő versének bírok hőse lenni.
Hajszál a levesben, az anakondák távoli rokona.
Betűtészta között kúszok le torkodon,
és úgy fojtogatlak belül, mintha én tartanálak
össze, ahogy a kövek a házat. Tolvajnyelven:
tégla – összeroppantom a rendszert, mintha
tej helyett benyakalnál valami vegyszert,
s míg ízlelgeted a kósza rímet, helyettem
egy másik költő marja szét a szádat. Tolvajkulcs
vagyok mesterek kezében, hogy elveszítsenek
kirámolt szívedben, úgy simogass, mintha
nyomra vezetnélek, s kutatni kezdj, hogy
jobban eltévedj új otthonodban a versben,
s helyet találj ott, hol nincsen hely másnak,
csak nekem.

FEJ VAGY ÍRÁS

1

Fejedbe látok, úgy duruzsolnak
gondolataim benned, mint kandallóban
rézfényű bogarak, lusta köröket írok
a piszkavassal, dirigálom a zümmögő
kórust. Aztán te következel, felgyűrve

pulcsid ujjai, belemerülsz agyvelőm
kelt tésztájába, és úgy dögönyözől,
ahogy a vadász jutalomból kutyája hasát.

2

Ahogy az eső, kezem két ruhadarabod
közti ereszcatornában, vadul ver,
mint egy menekülő állat szíve, aztán
halk kip-kop, megpihent ujjbegyek,
égre meredő, bamba gesztenyék.

3

Nem szeretem ezt a csendet, mint
csigalépcső korlátján félúton elakadt kéz.
Nem szeretem a csiganyállal bekent,
lankadt testeket. Nem akarok szuszogásod
fölé hajolni, mint filtereket lustán
himbáló teavíz fölé. Az üres papírra meredek.
Hagyom, hogy kiverjen mindent fejemből,
mint fészekből kakukkfióka, a fájdalom.

Payer Imre

PATTANNI, HULLNI

Valami lábteniszben rúgva
Erre és arra, labdaként,
Vártam, mi lesz, lesz-e lesz s múlva.
Előre-vissza. A már, a még.
Mit ad adódó helyzet épp:
Pattanni bentre, hullni túlra.

Partvonal ingó egyensúlya.
Mint celluloidon a kép.
Mi is lenne, ha rád borulna
Már visszacsévélve az ég?

Ha ismétlődően kitágulna
A már sorvadó messzeség:
Pattanni bentre, hullni túlra.

Egymás közt vagyunk – elég
Ennyi. Megtelt a pálya *fullra*.
Isten véletlen passzaként:
Pattanni bentre, hullni túlra.

ELŐSZÓ JEMNITZ SÁNDOR NAPLÓJÁHOZ

Az 1920-as, 30-as években, de még 1945 után sem kellett volna bemutatni Jemnitz Sándort: a *Népszavában* negyedszázadon át olvashatták zenekritikáit, volt nap, amikor kettőt is. Írásai nemcsak a szociáldemokrata munkások, hanem az értelmiségiek körében is népszerűek voltak. Ez az idő azonban elmúlt – napjainkban már ritkán emlékeznek meg róla.*

Zenekritikai munkásságából halála után válogatás jelent meg,** ebben a kötetben bő válogatás található magyar és nemzetközi levelezéséből is. E levelezés értékről most csak annyit, hogy rendszeres baráti levelezőpartnere volt Bartók Béla, Schönberg (akinek egykor tanítványa volt), Adorno.

Természetesen nem kívánok itt kitérni édesapám zeneértelmzésére, hiszen nem ez a szakterületem. Annak sem látom szükségét, hogy jegyzeteket írjak olyan nevekhez, mint Tóth Aladár vagy Fischer Annie – akikkel igen szoros baráti kapcsolatban állt – avagy a zenei élet más kiválóságai: a kulcsot az érdeklődő megtalálhatja a zenei lexikonokban. Feleslegesnek látszott

az ismeretlenebb személyek – családtagok, barátok stb. – magyarázata is, kilétük többnyire kiderül magából a szövegből.

Néhány szót mégis szólnom kell a naplóról, amelyek apám halála után hozzám kerültek. A naplók terjedelme szinte felmérhetetlen – több száz, talán több ezer oldal. Tizenévesen kezdett naplót vezetni, de akkor még csak rövid feljegyzéseket írt naptáraiba. Az 1920-as, 1930-as évekből azonban már igen részletes, sok szempontból izgalmas, tényleges történeti értéket képező kötetek sorjáznak (német nyelven); 1944-ben, az internálás korszakában külön kis füzetet írt tele. 1945-ben sűrű elfoglaltságai miatt megszakadt a naplórészlet. 1949-ben, új korszakban, már félreállítás idején kezdett hozzá újra a naplórészletéhez, s a napló 1950-től újabb kötetekben dagadt új sorozattá; ekkor már magyarul írt. Ebből a naplóból minden változtatás nélkül teszünk közzé egy kisebb részletet.

A hárompontos kihagyásoknak kettős az eredete és magyarázata. Vagy magától Jemnitz Sándortól származnak, vagy a jelen válogatás közreadója vélte úgy, hogy a „női részeket” ezúttal kihagyjuk – noha persze tudom, hogy ezek is szerves részét képezik egy életnek.

* Jemnitz Sándor életrajzát – újabban – lásd: A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA KÉZIKÖNYVE. Napvilág Kiadó, 1999.

** JEMNITZ SÁNDOR VÁLOGATOTT ZENEKRITIKÁI. Zeneműkiadó Vállalat, 1973.